

Amnesty International

VERKIEZINGSMEMORANDUM

Belgische Federale Verkiezingen 2007

Amnesty International Vlaanderen vzw
Kerkstraat 156
2060 Antwerpen (België)
Tel.: 03 271 16 16
Fax: 03 235 78 12
<http://www.amnesty.be>
amnesty@aivl.be

Inhoud

Inhoud	1
Inleiding	2
1. Mensenrechtenverdragen en instellingen	3
2. Controle op wapens	8
3. Strijd tegen terrorisme en mensenrechtenschendingen die eruit voortvloeien	12
4. Buitenlands beleid	14
5. Asiel en migratie	16
6. Partnergeweld	22
7. Mensenrechtenactivisten	24
8. Gevangeniswezen	26
9. Bedrijfsleven	29

De algemene erkenning dat iedere mens onvoorwaardelijk een beroep kan doen op een aantal fundamentele rechten, is wellicht een van de grootste stappen vooruit die de mensheid het afgelopen millennium gezet heeft. De mensenrechten zijn in België stevig verankerd in wetten en de grondwet. Ze worden ook beschermd door de verdragen van de Europese Unie en de Raad van Europa, het Europees Hof van de Rechten van de Mens, het VN-Charter en een reeks VN-mensenrechtenverdragen waarbij België verdragspartij is. De mensenrechten vormen een basispeiler en *conditio sine qua non* voor een moderne democratie. Sinds de afkondiging van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) door de Verenigde Naties in 1948 is er enorm veel werk verzet op het vlak van de creatie van standaarden die de mensenrechten verder hebben gedefinieerd en juridisch omschreven in verdragen en conventies. De afgelopen jaren staan sommige van deze standaarden onder druk. Het verbod op foltering (art.5 UVRM), het verbod op willekeurige detentie (art. 9 UVRM) en het recht op een eerlijk proces (art.10 UVRM) worden door machtige democratieën in vraag gesteld in het kader van de oorlog tegen het terrorisme. Amnesty International vraagt uitdrukkelijk aan de Belgische regering om waakzaam te blijven ten aanzien van dergelijke ontwikkelingen. Niet alleen in eigen land, maar ook binnen de internationale fora dient België zich sterk te verzetten tegen evoluties die mensenrechtenstandaarden terugschroeven.

Op vlak van de implementering en handhaving van mensenrechten moet er nog een hele weg worden afgelegd. De weg tussen een mensenrecht op papier en de realisatie ervan op het terrein, is vaak lang en moeizaam en vereist grote inspanningen en middelen.

Dit memorandum is bestemd voor de politieke partijen die op 10 juni 2007 naar de kiezer gaan. Het bevat aanbevelingen die zowel betrekking hebben op de creatie en verfijning van mensenrechtenstandaarden als op de implementering ervan. De aanbevelingen hebben betrekking op mensenrechtenverdragen, controle op wapens, strijd tegen het terrorisme, buitenlands beleid, asiel en migratie, partnergeweld, mensenrechtenactivisten, gevangeniswezen, bedrijfsleven, economische, sociale en culturele rechten. We vragen aan de politieke partijen om deze aanbevelingen ter harte te nemen in hun politieke programma's en in het regeerakkoord. En we hopen dat de federale overheid van deze aanbevelingen de komende 4 jaar werk zal maken.

1. Mensenrechtenverdragen en instellingen

Om een betere bescherming van mensenrechten in België te waarborgen, is het noodzakelijk dat belangrijke internationale verdragen ondertekend, geratificeerd en geïmplementeerd worden. Met name de volgende verdragen verdienen bijzondere aandacht:

Verenigde Naties

1.1. Ratificatie van het **Optioneel Protocol bij het VN Verdrag tegen Foltering en Andere Wrede, Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing (OP CAT)**.

Dit Protocol werd aangenomen door de Algemene Vergadering van de VN op 18 december 2002 en is in werking getreden in juni 2006. België ondertekende het Protocol op 24 oktober 2005. Het voorziet in een systeem van regelmatige bezoeken, uitgevoerd door nationale en internationale onafhankelijke instanties, op plaatsen waar zich mensen bevinden die van hun vrijheid beroofd zijn, met de bedoeling foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing te voorkomen. Twee belangrijke problemen zouden het uitblijven van ratificatie door België verklaren: de bevoegde federale instanties (Minister van Justitie en Minister van Binnenlandse Zaken) moeten beslissen over het op te richten "nationale" toezichtsmechanisme. Vervolgens moet de ratificatie worden voorgelegd aan alle wetgevende instanties op federaal en deelstatelijk niveau. Amnesty International stelt voor om, in overeenstemming met artikel 24 van het Optioneel Protocol; over te gaan tot ratificatie van het Protocol en tegelijk een verklaring in te dienen waarbij een termijn van drie jaar wordt vooropgesteld voor oprichting van het interne controlemechanisme.

Verenigde Naties

1.2. Ondertekening en ratificatie van de **Conventie voor de Bescherming van de Rechten van Alle Arbeidsmigranten en hun Gezinsleden**.

De Conventie werd aangenomen in 1990 en is in werking getreden in 2003. België heeft ze niet ondertekend. De Conventie biedt een universeel referentiekader met betrekking tot de rechten van migranten met of zonder papieren. Bijvoorbeeld het recht op leven, het recht op bescherming tegen foltering en het recht om aan geen enkele maatregel van collectieve uitwijzing te worden onderworpen, zijn erin vervat.

Verenigde Naties

1.3. Ratificatie van het **Verdrag voor de Bescherming van alle Personen tegen Gedwongen Verdwijningen**.

Dit Verdrag werd op 20 december 2006 aangenomen door de Algemene Vergadering van de VN. België ondertekende het Verdrag op 6 februari 2007 en dient het nu te ratificeren. Amnesty International erkent de kwaliteit van het werk van de Belgische delegatie binnen de groep belast met de taak dit Verdrag op te stellen. Het voorziet in de mogelijkheid om gedwongen verdwijningen te voorkomen, om de waarheid over dit misdrijf aan het licht te brengen, om de daders te straffen en om de familie en de slachtoffers een tegemoetkoming toe te kennen. Het Verdrag richt een comité van experts op dat moet waken over de uitvoering van het verdrag en dat zich over individuele gevallen moet buigen. In termen van potentiële doeltreffendheid is het één van de sterkste mensenrechteninstrumenten binnen het kader van de VN.

Verenigde Naties

1.4. Ondertekening en ratificatie van het **Internationaal Verdrag over de Rechten van Personen met een Handicap**.

Het Verdrag, aangenomen op 13 december 2006, stelt zich tot doel de rechten van personen met een handicap te bevorderen en te beschermen. Het verbiedt uitdrukkelijk elke discriminatie op het vlak van onderwijs, werkgelegenheid, gezondheid, toegang tot informatie en tot openbare gebouwen. De aanstelling van een comité van experts waarin ook mensen met een handicap zetelen, is van bijzonder belang. Dit comité waakt over de uitvoering van het verdrag door de staten die partij zijn bij het verdrag. Het verdrag is het resultaat van een quasi unieke samenwerking tussen Staten, organisaties van mensen met een handicap, evenals andere organisaties uit het middenveld, en de Verenigde Naties.

Verenigde Naties

1.5. Amnesty International dringt er op aan dat België in de VN de komende jaren de totstandkoming van een effectief facultatief protocol bij het **Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (IVESCR)** zal bevorderen.

De mensenrechten zoals neergelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens zijn ondeelbaar. Deze mening is de afgelopen jaren ook door België uitgedragen. Verschillen in karakter tussen burgerlijke en politieke rechten enerzijds en economische, sociale en culturele rechten anderzijds zijn minder groot dan soms wordt aangenomen. Dit inzicht komt onder meer tot uitdrukking in een facultatief protocol bij het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (IVESCR), dat momenteel binnen de VN in ontwikkeling is. Met dit protocol zou een individueel klachtrecht op internationaal niveau ontwikkeld worden zoals dat op het terrein van de burgerlijke en politieke rechten al dertig jaar bestaat.

Raad van Europa

1.6. Ratificatie van Protocol nr. 12 bij het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden.

Het Protocol werd aangenomen op 4 november 2000 en trad in werking op 1 april 2005. België ondertekende het op 4 november 2000, maar heeft het nog niet geratificeerd. Dit Protocol voorziet in een algemeen discriminatieverbod, daar waar het discriminatieverbod in het Europees Verdrag voor de rechten van de Mens (artikel 14) tot nu toe enkel kan ingezet worden tegen discriminatie in de uitoefening van de andere rechten van het verdrag. Centraal in het Protocol staan artikel 1 en 2:

1. Het genot van elk in de wet neergelegd recht moet worden verzekerd zonder enige discriminatie op welke grond dan ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status.
2. Niemand mag worden gediscrimineerd door enig openbaar gezag op, met name, een van de in het eerste lid vermelde gronden.

Raad van Europa

1.7. Ratificatie van het **Verdrag ter Bestrijding van Mensenhandel**.

Het verdrag werd aangenomen op de derde top van staats- en regeringsleiders van de Raad van Europa op 17 mei 2005. Het Verdrag trad nog niet in werking aangezien daarvoor de ratificatie door tien verdragsstaten noodzakelijk is, terwijl tot op heden slechts drie staten het Verdrag ratificeerden. Het Verdrag erkent dat mensenhandel een schending van de rechten van de mens en een aantasting van de menselijke integriteit en waardigheid is. Het stelt dat verdragsstaten zowel individueel als collectief de nodige maatregelen moeten nemen om een einde te maken aan mensenhandel, dat ze de verantwoordelijken voor dergelijke misdrijven gerechtelijk vervolgen en maatregelen treffen teneinde de rechten van personen die slachtoffer zijn van mensenhandel te vrijwaren. Het Verdrag verruimt de definitie van mensenhandel vevat in het Protocol van Palermo. Het is niet alleen van toepassing op transnationale mensenhandel, maar ook op nationale mensenhandel (binnen een bepaalde staat), ongeacht of deze al dan niet verband houdt met de georganiseerde misdaad. Ten slotte biedt het ook een kader voor een betere bescherming van personen die slachtoffer zijn van mensenhandel.

Raad van Europa

1.8. Kaderverdrag inzake de Bescherming van Nationale Minderheden.

Het Kaderverdrag werd aangenomen te Straatsburg op 1 februari 1995 en is in werking getreden op 1 februari 1998. België ondertekende het op 31 juli 2001, maar heeft het nog steeds niet geratificeerd. Het heeft tot doel optimale voorwaarden te creëren voor het consolideren van een pluralistische en democratische samenleving waarin de etnische, culturele, linguïstieke en religieuze identiteit van elk individu dat tot een minderheid behoort wordt gerespecteerd. Het kaderverdrag definieert eveneens *“de principes die moeten worden geëerbiedigd en de daaruit voortvloeiende verplichtingen ten einde, in de lidstaten en in de andere Staten die Partij bij deze akte, worden, de effectieve bescherming van nationale minderheden en van de rechten en vrijheden van personen die tot die minderheden behoren, te waarborgen, in het kader van de rechtsstaat, met eerbiediging van de territoriale integriteit en nationale soevereiniteit van Staten”*. Amnesty bepleit de ratificatie van dit verdrag opdat België sterker in zijn schoenen zou staan wanneer het in Europa opkomt voor de rechten van nationale minderheden.

Raad van Europa

1.9. Amnesty international vraagt dat België alle bepalingen van het **Europees Sociaal Handvest** zonder uitzonderingen aanvaardt.

Bij de ratificatie van het herziene Europees Sociaal Handvest (ESH) van de Raad van Europa in 2004, aanvaardde België slechts 87 van de 98 paragrafen van dit verdrag. Onder de bepalingen die België niet aanvaardt, bevinden zich onder meer het recht van ouderen op sociale bescherming (artikel 23), het recht op bescherming bij de beëindiging van de tewerkstelling (artikel 24), het recht van werknemers met gezinsverantwoordelijkheden op gelijke kansen en gelijke behandeling (artikel 27), het recht op bescherming van werknemersvertegenwoordigers (artikel 28) en het recht op huisvesting (artikel 31). Amnesty international vraagt dat alle bepalingen van het ESH zonder uitzonderingen worden aanvaard. Bovendien heeft België nog geen verklaring afgelegd die het mogelijk zou maken dat nationale NGOs klachtrecht krijgen bij het collectieve klachtenmechanisme dat is ingesteld in een protocol bij dit verdrag. Amnesty International dringt er op aan dat deze verklaring wordt afgelegd.

België

1.10. De regering maakt werk van de oprichting van een **Belgische Commissie voor de Rechten van de Mens**, zoals reeds werd opgenomen in het federaal regeerakkoord van 2003.

Het nieuw opgerichte Europese Agentschap voor de Fundamentele Rechten roept EU-lidstaten op om nationale mensenrechteninstellingen op te richten. Verschillende EU-lidstaten hebben reeds zo'n mensenrechtencommissie opgericht. België beschikt al wel over een Centrum voor gelijkheid van Kansen

en voor Racismebestrijding, maar dit beantwoordt niet aan de criteria voor een nationaal mensenrechteninstituut. Een Belgische Commissie voor de Rechten van de Mens draagt bij en ziet toe op de naleving door België van de internationale engagementen op het vlak van mensenrechten, en volgt systematisch de internationale ontwikkelingen op het vlak van mensenrechten. De Commissie biedt onafhankelijke expertise aan de overheid en is een plaats van overleg tussen middenveld en overheid op het vlak van mensenrechten. Amnesty heeft met een groep representatieve mensenrechtenorganisaties een voorstel van samenwerkingsakkoord opgesteld tussen de federale staat en de gemeenschappen inzake de oprichting van zo'n Mensenrechtencommissie. Amnesty heeft zich hiervoor geïnspireerd op het Ierse voorbeeld.

Daarenboven kan deze Mensenrechtencommissie ook de taak opnemen om gevangenen te inspecteren, zoals gevraagd door het Optioneel Protocol bij het VN Verdrag tegen Foltering (OP CAT zie ook 1.1). De Raad van Europa voorziet een systeem van internationale inspecties op plaatsen waar personen van hun vrijheid beroofd zijn, middels het Comité ter Preventie van Foltering. Dit internationaal Comité bezoekt ook België. Maar ons land beschikt nog niet over een nationaal toezichtsmechanisme op gevangenen en detentiecentra. Dat wordt een verplichting na ratificatie van OP CAT (zie 3.3). Een van de redenen waarom OP CAT nog niet geratificeerd werd, is de discussie of het bijhorend nationaal toezichtsmechanisme nationaal (federaal+gemeenschappen), dan wel federaal of regionaal moet geregeld worden. Amnesty International stelt in dit verband voor om deze opdracht van toezicht en inspectie toe te vertrouwen aan de op te richten Belgische Mensenrechtencommissie.

De voorbeelden, aansporingen, redenen en voorstellen inzake een Belgische Mensenrechtencommissie zijn er, alsook het politiek akkoord in het regeerakkoord van 2003. Nu is het een kwestie van politieke wil van de bevoegde ministers om hier werk van te maken.

2. Controle op wapens

Wereldwijd worden gewelddadige conflicten, mensenrechtenschendingen en criminaliteit gevoed door een ongecontroleerde verspreiding van wapens. Amnesty International is getuige van de menselijke tol die daarvoor betaald wordt. Daarom ijvert Amnesty voor een betere controle op de internationale wapenhandel.

2.1. De regering voert de strijd op **tegen illegale wapenhandel**.

In de strijd voor een betere controle op de verspreiding van wapens, is aangepaste wetgeving een belangrijke, doch niet voldoende stap. De implementering van de wetten, de handhaving ervan en de parlementaire rapportering moeten ervoor zorgen dat wetten geen dode letter blijven. Alle transacties die de wet omzeilen moeten tijdig opgemerkt, gestopt en bestraft worden. Op nationaal vlak gaat de federale regering na waar zich, binnen haar bevoegdheden, knelpunten bevinden inzake de implementering en handhaving van de wetgeving op het vlak van wapenexport, -doorvoer, en -import en voert de strijd op tegen de illegale wapenhandel door een versterking, daar waar nodig, van de overheidsdiensten die hierop moeten toezien. Er wordt een evaluatie gemaakt op het vlak van de naleving van eindgebruikerscertificaten. Ook de controle op wapenimport neemt toe. Een lakse handhaving creëert immers openingen voor illegale wapenhandel. Op internationaal vlak werkt België verder aan initiatieven tegen illegale wapenhandel via de EU, OVSE, VN en andere organisaties.

2.2. De regering maakt de **wet op het vuurwapenbezit uitvoerbaar**.

De regering maakt dringend werk van de uitvoeringsbesluiten ter uitvoering van de 'wet houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens' van 9 juni 2006, zodat de wet op een correcte manier kan toegepast en gehandhaafd worden. De regering zorgt dat de nieuwe Federale Wapendienst operationeel wordt. De opmerkingen van het Comité P over het functioneren van het Centraal Wapenregister worden ernstig genomen. Daarnaast maakt de regering werk van grondige regels over markering en tracering van vuurwapens en munitie, en van controle op fabricage en ombouwen van wapens.

2.3. De regering streeft binnen de EU naar een **bindende Europese Gedragscode voor Wapenhandel**.

De regering zet zich in om de Europese Gedragscode zo snel mogelijk bindend en handhaafbaar te maken voor alle EU-lidstaten. De criteria die nu in de Code vervat zijn, dienen verder uitgewerkt te worden. Post-export controles, controles op eindgebruikerscertificaten en controles op buitenlandse productiefaciliteiten van Europese wapenproducenten kunnen dit beleid verder verfijnen. De rapportering is zeer belangrijk: meer transparantie en harmonisering zullen leiden tot eenduidigere verslaggeving. Er wordt ook gekeken naar

wapendoorvoer die nu te vaak een grijze zone blijft. Het opheffen van wapenembargo's moet aan duidelijke criteria onderworpen worden en nauwlettend gevolgd worden na de opheffing. Het positieve signaal dat van een bindende EU Code kan uitgaan, zeker met het groeiend aantal lidstaten van de EU, is van een niet te onderschatten belang voor de aanvaarding van een globaal Wapenhandelverdrag.

2.4. België werkt actief en constructief mee aan de totstandkoming van een **Internationaal Wapenhandelverdrag**.

België blijft actief en constructief meewerken aan de totstandkoming van een Internationaal Wapenhandelverdrag (Arms Trade Treaty) zoals gevraagd door de Algemene Vergadering van de VN in 2006. België streeft naar een bindend verdrag met een ruim toepassingsgebied, met duidelijke richtlijnen inzake rapportering en gebaseerd op de criteria zoals omschreven in de *Compilation of Global Principles for Arms Transfers*, een document waarin criteria uit bestaande wetgevingen en verdragen werden gecompileerd. (zie <http://www.controlarms.org/documents/06089Globa%20PrinciplesFINAL.pdf>)

2.5. België speelt een voortrekkersrol in de totstandkoming van een **wereldwijd verbod op clustermunities**.

De militaire inzet van (anti-persoons-)clustermunities creëert een enorm risico op schendingen van het internationaal humanitair recht. Net zoals anti-persoonsmijnen, blijven clustermunities ook na afloop van een gewapend conflict burgers doden en verwonden. België, als eerste land dat de productie, gebruik en uitvoer van anti-persoonsclustermunities heeft verboden, zet zich via het proces van Oslo verder in voor een internationaal verdrag tegen dit soort wapens. België neemt op dit vlak een voortrekkersrol op, vergelijkbaar met de rol die het speelde bij de totstandkoming van het internationaal verdrag dat anti-persoonsmijnen verbiedt.

2.6. De regering pakt uitdagingen aan die voortkomen uit de **regionalisering van de wapenlicenties**.

In 2003 werden de bevoegdheden inzake het verlenen van licenties voor de uitvoer, invoer en doorvoer van wapens van het federale niveau verplaatst naar de gewesten. Deze regionalisering creëerde bijkomende hindernissen voor een correcte en coherente uitvoering van de geldende wetgeving.

a) **Coherentie van het beleid.** Op dit moment hebben 4 regeringen bevoegdheden ten aanzien van wapenlicenties. België is het enige land in de wereld waar deze bevoegdheid niet exclusief bij het nationale/federale niveau ligt. Het wapenexportbeleid wordt door andere staten sowieso beschouwd als federaal buitenlands beleid. De toevoeging van een extra beslissingsniveau inzake wapenhandel verhoogt de complexiteit en de kans dat het licentiebeleid en het federaal buitenlands beleid niet coherent zijn. Ook de uitvoering en handhaving van de wet wordt complexer. Om het huidige systeem goed te laten werken is er alleszins nood aan formele overeenkomsten (samenwerkingsovereenkomsten) tussen de gefedereerde entiteiten.

b) **Internationale samenwerking.** De federale regering neemt op het internationale niveau (EU, OVSE, VN) deel aan overleg om de internationale wapenhandel beter te controleren. Het feit dat ze de licentiebevoegdheid uit handen heeft gegeven kan haar positie op het internationale forum verzwakken. De regionalisering gaat ook in tegen een internationale tendens om wapenhandel supranationaal te organiseren. Het is een precedent dat, indien het navolging zou krijgen, negatieve gevolgen zou hebben voor aansprakelijkheid en de ontwikkeling van internationale instrumenten (bv. het mondiaal wapenhandelsverdrag).

c) **Optimale inzet van capaciteit.** De capaciteit en deskundigheid met betrekking tot de internationale wapenhandel bevinden zich in eerste instantie bij de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken: de inschatting van de situatie in het bestemmingsland en de regio, controle op het eindgebruikerscertificaat, internationale netwerken, informatie van diplomatieke posten, informatie van EU-lidstaten m.b.t. de Europese Code. Om hun bevoegdheid correct uit te voeren hebben de gewesten toegang nodig tot dit soort informatie. Daarom moeten procedures ontwikkeld worden die dit soort informatie-uitwisseling mogelijk maken.

d) **Focus op internationale veiligheid in plaats van economische factoren.** Een regionalisering verhoogt de kans dat wapenexport vooral door een economische bril wordt bekeken, terwijl de wet van 26 maart 2003 stelt dat parameters inzake internationale veiligheid en mensenrechten moeten doorwegen. Deze overwegingen dienen in principe onafhankelijk te zijn van het gewest waarin ze gemaakt worden.

e) **Correcte rapportering aan de parlementen.** In afwachting van bijkomende gewestelijke wetgeving, dient de gewestelijke overheid zich te houden aan de federale wet van 26 maart 2003. Op dit moment houden niet alle regeringen zich aan de rapporteringsvoorschriften. Een vergelijking op Europese schaal, met behulp van het rapport van de Europese Raad aan het Europees Parlement met betrekking tot de Europese Gedragscode, leert ook dat België op dit moment bij de minder transparante landen hoort. Dit is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de gewestelijke regeringen, maar het is ook aan de federale regering om de gewestelijke regeringen hierop attent te maken. Daarnaast blijft de federale regering verantwoordelijk voor de rapportering aan het parlement van de licenties die nog steeds door haar verleend worden (i.v.m. leger en politie).

2.7. De regering voert een **moratorium in op taserwapens.**

Taserwapens zijn handwapens waarmee men mensen kan neerbliksemen. Twee naalden verbonden aan een elektrische draad projecteren een stroomstoot tot op zes meter afstand. De getroffen persoon ondergaat gedurende vijf seconden een elektrische ontlading van 50 000 volt die hem/haar onmiddellijk verlamt. De politiediensten die gebruik maken van deze verlamrende pistolen bevestigen dat dit alternatief op vuurwapens en knuppels toestaat het aantal gewonden te reduceren en levens te redden. In de VS gebruiken de ordehandhavingdiensten deze taserpistolen. Amnesty stelde vast dat het aantal doden verbonden aan het gebruik van deze wapens steeds vermeerdert en dat de effecten op de gezondheid nog niet duidelijk onderzocht

werden. Misbruik van deze wapens gebeurt zeer frequent. Om die redenen vraagt Amnesty een moratorium aan te nemen totdat een exhaustief onderzoek klaarheid schept over de effecten op de gezondheid.

3. Strijd tegen terrorisme en mensenrechtenschendingen die eruit voortvloeien

3.1. De regering **beschermt burgers tegen terroristische aanslagen** en werkt daaromtrent op bilateraal en multilateraal vlak samen met andere landen.

Terroristische aanslagen gaan zeer vaak gepaard met grove en grootschalige schendingen van mensenrechten en internationaal humanitair recht. Amnesty veroordeelt terrorisme wereldwijd en vraagt aan overheden om (1) terroristische aanslagen te voorkomen, (2) burgers te beschermen tegen terroristische aanslagen en noodplannen te voorzien in geval ze zich voordoen en (3) daders van terroristische aanslagen voor het gerecht te brengen. Daartoe is internationale samenwerking noodzakelijk.

3.2. Onze regering ziet erop toe dat in eigen land en op Europees niveau de mensenrechten ten allen tijde geëerbiedigd worden in het kader van de strijd tegen het terrorisme:

- protesteren tegen en geen medewerking verlenen aan '*renditions*' (clandestiene ontvoering en clandestiene overbrenging van terrorismeverdachten);
- protesteren en optreden tegen geheime gevangenissen;
- bij de Verenigde Staten aandringen op een sluiting van de gevangenis op Guantanamo Bay.

De veiligheidsdiensten van de Verenigde Staten van Amerika hebben zich, soms met medeplichtigheid van andere landen, waaronder EU-lidstaten, in het kader van de strijd tegen het terrorisme schuldig gemaakt aan clandestiene ontvoeringen, marteling, opsluiting in geheime gevangenissen, opsluitingen zonder vooruitzicht op proces. Het betreft hier grove schendingen van de mensenrechten die contra-productief werken in de strijd tegen het terrorisme. Op 14 februari 2007 keurde het Europees Parlement een rapport goed waarin de medeplichtigheid van EU-lidstaten aan deze praktijken beschreven wordt. Amnesty roept België op om de aanbevelingen van dit rapport ter harte te nemen. Het terrorisme wordt door de VS beschouwd als een bedreiging van "de vrijheid en onze manier van leven". We moeten erop toezien dat de strijd tegen het terrorisme geen grotere bedreiging gaat vormen tegen "de vrijheid en onze manier van leven" dan het terrorisme zelf. Mensenrechten vormen integendeel een essentieel en belangrijk wapen in de strijd tegen het terrorisme. De wereld veiliger maken voor onszelf, is alleen mogelijk als we hem veiliger maken voor iedereen.

3.3. De regering maakt werk van de **spoedige ratificatie van het Optioneel Protocol bij het VN Verdrag tegen Foltering (OP CAT)**. (zie ook 1.1)

Het internationaal recht stelt duidelijk dat alle staten verplicht zijn om foltering te verbieden en alle personen die verdacht worden van foltering gerechtelijk te vervolgen. Het **VN Verdrag tegen Foltering en Andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing** (CAT – door België geratificeerd op

25 juni 1999) is het meest adequate internationale instrument in de strijd tegen foltering. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties heeft op 18 december 2002 een **Optioneel Protocol (OP CAT)** bij dit Verdrag aangenomen. Dit protocol voorziet in de oprichting van een systeem van regelmatige inspecties van plaatsen waar personen van hun vrijheid beroofd zijn, uitgevoerd door onafhankelijke internationale en nationale instanties teneinde foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling en bestraffing te voorkomen. Dit inspectiesysteem voegt aan het Verdrag een concreet instrument ter preventie van foltering toe. België heeft het Optioneel Protocol ondertekend op 24 oktober 2005, maar nog niet geratificeerd. Een Belgische ratificatie van OP CAT versterkt het internationaal juridisch raamwerk tegen foltering.

3.4. De overheid neemt nieuwe wetgevende maatregelen met betrekking tot de overdracht van inlichtingen in het kader van de internationale justitiële samenwerking in strafzaken, waarin een tweezijdige verplichting wordt opgenomen: **(1) geen inlichtingen gebruiken die door foltering werden bekomen (2) geen inlichtingen verstrekken aan landen waar terrorismeverdachten gefolterd worden.**

Amnesty wil de Belgische beleidsmakers eraan herinneren dat de strijd tegen het terrorisme geen excuus mag vormen voor het miskennen van het verbod op foltering, of het gebruik van bewijsmateriaal verkregen door foltering. Artikel 15 van het voornoemde VN Verdrag (CAT) bepaalt dat het verbod op foltering en op wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing absoluut is, en onder geen beding kan worden opgeschort. Hieruit vloeit een tweezijdige verplichting voort: enerzijds mag België geen informatie of inlichtingen verstrekken aan landen waar terrorismeverdachten gefolterd worden, en anderzijds mag België geen informatie gebruiken die (vermoedelijk) verkregen werd door foltering in het onderzoek naar en het beoordelen van terrorismeverdachten in België.

3.5. België draagt geen buitenlandse terrorismeverdachten over aan landen waar gefolterd wordt, ook niet als er bilaterale diplomatieke waarborgen gegeven worden.

In het kader van de strijd tegen het terrorisme denken sommige regeringen een middel te hebben gevonden om, binnen de grenzen van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, gearresteerde terrorismeverdachten over te dragen aan derde landen waar foltering door politie en veiligheidsdiensten werd vastgesteld, op voorwaarde dat deze derde landen bilaterale diplomatieke garanties geven dat ze deze verdachten niet zullen folteren. Amnesty verwierpt deze piste van bilaterale diplomatieke waarborgen en roept om de regel "geen overdracht van verdachten naar landen waar gefolterd wordt" algemeen toe te passen.

4. Buitenlands beleid

4.1. België draagt ertoe bij dat de Europese Unie op een voluntaristische en actieve wijze haar rol opneemt als wereldwijde voortrekker voor mensenrechten.

De afgelopen jaren heeft 's werelds eerste supermacht, de Verenigde Staten van Amerika, zich minder en minder binnen de klijlijnen van het internationaal recht en de mensenrechten gehouden. De wereld kijkt nu in de eerste plaats naar de Europese Unie om op dit vlak een leidersrol op te nemen en om binnen de Verenigde Naties een voortrekker te zijn.

4.2. België **strijdt tegen straffeloosheid** door de bestaande ad-hoc tribunalen te ondersteunen en bilateraal te lobbyen voor toetreding tot het Statuut van het ICC.

Zolang de verantwoordelijken van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid vrij kunnen circuleren, zonder enige rechtsvervolging, wordt de opbouw van een rechtsstaat gehypothekeerd. De strijd tegen straffeloosheid gebeurt door een onafhankelijk onderzoek naar de feiten, een eerlijk proces, een rechtvaardige sanctie en herstelmaatregelen voor de slachtoffers en hun families. In België werd de eigen universele jurisdictie gelimiteerd omwille van diplomatieke en economische afwegingen en omwille van de oprichting van een permanent Internationaal Strafhof (ICC). België blijft zich inzetten voor universele ratificatie van het Statuut van Rome.

4.3. België en de EU stellen **respect voor internationaal recht, mensenrechten en internationaal humanitair recht** centraal in hun bilaterale relaties.

Amnesty stelt vast dat nog te vaak mensenrechten een mindere rol spelen in de bilaterale verhoudingen met derde landen. Landen als de **Russische Federatie** evolueren slecht op het vlak van mensenrechten en dat wordt te weinig vertaald in signalen via de bilaterale relaties. Ook met betrekking tot **China** missen de EU en ons land te vaak kansen om de voortdurende, ernstige en grootschalige mensenrechtenschendingen in dit land aan te kaarten. Nog al te vaak worden onze diplomaten en politici verleid door economisch pragmatisme en kortetermijndenken om mensenrechten geen centrale plaats te geven in het diplomatieke verkeer. Ook in de **transatlantische dialoog** hebben de EU-lidstaten kansen gemist om respect voor mensenrechten te vragen. De gevangenis op Guantanamo Bay bestaat vijf jaar en honderden mensen zijn er van hun fundamentele mensenrechten beroofd. We moesten tot juni 2006 wachten vooraleer de EU besliste een "zo vroeg mogelijke" sluiting van het detentiecentrum te vragen. De bilaterale relaties tussen België en **Israël** zijn de afgelopen jaren sterk verbeterd. Af te leiden uit de situatie op het terrein, is dat geen gevolg geweest van een toegenomen respect van de Israëlische regering voor het internationaal recht, de mensenrechten of het internationaal humanitair recht. Daarmee heeft België aan Israël het signaal gegeven dat respect voor mensenrechten en internationaal humanitair recht een minder belangrijk criterium vormen voor de bilaterale relaties. Volledigheidshalve herinneren we

eraan dat Amnesty ook steeds schendingen van het internationaal humanitair recht vanwege Palestijnse strijders heeft veroordeeld.

4.4. België investeert in de training van militairen in het internationaal humanitair recht zowel voor de eigen krijgsmacht als die van derde landen.

België creëert voor haar militairen op buitenlandse missies een context waarin respect voor het internationaal humanitair recht heerst door training, opvolging en handhaving. Ons land investeert ook in bilaterale en multilaterale trainingsprogramma's voor militairen van derde landen. Hierbij wordt rekening gehouden met Resolutie 1325 van de VN Veiligheidsraad. Deze resolutie geeft een belangrijke plaats aan vrouwen in de onderhandelingen over vrede en legt hun rechten vast. België, lid van de Veiligheidsraad, zet zich in voor de naleving van deze resolutie.

4.5. België draagt bij tot de bescherming van de burgerbevolking in de Democratische Republiek Congo door te investeren in de hervorming en opbouw van leger, politie en justitie.

In de DRC maakt België prioritair werk van het verhogen van de veiligheid voor burgers via de opbouw justitie en politie en de hervorming van het leger tot een democratische gestuurd leger dat zich houdt aan mensenrechten en het internationaal humanitair recht. België helpt de DRC om een einde te maken aan straffeloosheid. Binnen de VN Veiligheidsraad streeft België naar een kwantitatief en kwalitatief sterk mandaat voor MONUC.

4.6. Binnen de VN Veiligheidsraad dringt België aan op een vredeshandhavingsmissie in Darfoer (Soedan) en het grensgebied in Tsjaad vanwege de VN en de Afrikaanse Unie.

In Darfoer zijn reeds meer dan 300.000 mensen gestorven en meer dan 2.000.000 mensen gevlucht. Aanvallen tegen burgers blijven duren ondanks het vredesakkoord van mei 2006. De internationale gemeenschap heeft de morele plicht, en volgens het VN Charter ook het recht, om een einde te maken aan deze grove, grootschalige en voortdurende mensenrechtenschendingen. Een vredeshandhavingsmissie moet een robuust mandaat hebben dat de bescherming van de burgerbevolking centraal stelt.

5. Asiel en migratie

Asiel, subsidiaire bescherming en kwetsbare groepen

5.1. De regering voert de recente wijzigingen in de vreemdelingenwetgeving uit. Daarbij moet rekening gehouden worden met de aanbevelingen van vluchtelingenorganisaties, waaronder Vluchtelingenwerk Vlaanderen, CIRE en Amnesty International. Zo moet de nieuw op te richten Raad voor Vreemdelingenbetwistingen een volwaardige administratieve rechtbank worden met eigen onderzoeksbevoegdheid.

Het Belgische vreemdelingenrecht werd ingrijpend gewijzigd door twee gelijktijdige wetten, met name de wet van 15 september 2006 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, en de wet van 15 september 2006 tot hervorming van de Raad van State en tot oprichting van een Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. De hervorming heeft zonder twijfel positieve gevolgen. Zo voert ze een nieuw beschermingsstatuut in, de subsidiaire bescherming, schaft ze het artificiële onderscheid tussen de ontvankelijkheids- en gegrondheidsfase in de asielprocedure af en is ze erop gericht om de duur van de asielprocedure in te korten.

Toch wil Amnesty International erop wijzen dat de hervorming niet enkel positief te noemen is. Vooral de uitbreiding van de mogelijkheden tot detentie, evenals de bevoegdheid en werking van de nieuw op te richten beroepsinstantie, de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, baren zorgen. De Raad heeft geen eigen onderzoeksbevoegdheid, dit in tegenstelling tot de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen, en de procedure is schriftelijk, waardoor het voor de asielzoeker bijzonder moeilijk wordt om nieuwe elementen aan te brengen. De Raad heeft dus geen volheid van rechtsmacht. Vandaar is het van uitermate belang dat de wetgever tijdens de volgende legislatuur de wetgeving wijzigt, zodat de Raad een volwaardige administratieve rechtbank wordt.

5.2. Gezien het ingrijpende karakter van de hervormingen moet er worden gewaakt over de toepassing van de wetgeving in de praktijk. Een grondige parlementaire evaluatie na een redelijke periode van volledige inwerkingtreding van de nieuwe vreemdelingenwet dringt zich op. Niet enkel de asielinstanties, maar ook vluchtelingenorganisaties moeten bij de evaluatie betrokken worden. De conclusies van de evaluatie moeten verduidelijken of en waar de wetgeving inzake asiel en subsidiaire bescherming en inzake de asielprocedure moet worden gewijzigd.

5.3. De overheid moet meer aandacht besteden aan de noden van kwetsbare asielzoekers; zoals vrouwen, kinderen en getraumatiseerde personen.

Gedurende de voorbije jaren werd een grote vooruitgang geboekt op het gebied van de opvang en begeleiding van alleenstaande minderjarige asielzoekers, en

werd er meer rekening gehouden met genderkwesties bij de behandeling van asielaanvragen. De overheid moet verder gaan op de ingeslagen weg en een alomvattende regeling uitwerken voor de verschillende categorieën van kwetsbare personen. Die omvat, in overeenstemming met het Istanboel Protocol, een regeling voor getraumatiseerde personen, waaronder slachtoffers van foltering. Trauma moet onmiddellijk na het indienen van de asielaanvraag worden vastgesteld en een passende medische en andere begeleiding moet worden voorzien. Bij de behandeling van de asielaanvraag moet rekening worden gehouden met de kwetsbaarheid van getraumatiseerde personen.

Detentie

5.4. De regering moet een einde maken aan het beleid van detentie van minderjarigen in gesloten centra en investeren in alternatieven voor detentie.

Het internationaal recht over mensenrechten stelt dat kinderen slechts mogen worden opgesloten in gesloten centra als een uiterste maatregel en dat de voorkeur moet worden gegeven aan alternatieven voor detentie. Niettemin roepen de Belgische autoriteiten over het algemeen het vluchtrisico in ter rechtvaardiging van de detentie zonder voor elk afzonderlijk dossier het risico grondig en substantieel te evalueren. Nochtans blijkt uit voorbeelden uit het buitenland dat alternatieven voor detentie mogelijk en werkbaar zijn en dat het gevaar op onderduiken in de illegaliteit klein is. Bovendien zijn alternatieven voor detentie veel goedkoper dan opsluiting. Daarnaast moet rekening worden gehouden met de nefaste psychologische gevolgen en het blijvende trauma dat detentie veroorzaakt. Een loutere verbetering van de levensomstandigheden van kinderen in de gesloten centra is daarom niet voldoende. De regering moet investeren in alternatieven voor detentie.

5.5. Er moet worden geïnvesteerd in de verbetering van de levensomstandigheden in de gesloten centra.

Het federale regeerakkoord van 2003 kondigde reeds de verdere humanisering van de gesloten centra aan. Deze inspanningen moeten voortgezet worden. Verbeteringen zijn vereist op het gebied van de medische, sociale en psychologische begeleiding en op het gebied van onderwijs. Ook moet er worden voorzien in voldoende mogelijkheden voor ontspanningsactiviteiten. Daarnaast moeten er oplossingen, andere dan eenzame opsluiting, worden gezocht voor personen die om psychische of andere redenen moeilijkheden ervaren bij het leven in groep. Naar aanleiding van de recente klachten over onmenselijke levensomstandigheden en over wrede, onmenselijke en vernederende behandeling in het gesloten centrum te Vottem kondigde Minister van Binnenlandse Zaken Dewael een onderzoek aan. Dit onderzoek moet worden uitgebreid tot alle gesloten centra in België.

5.6. De praktijk van detentie in de transitzone van de luchthaven moet onmiddellijk worden afgeschaft

Zover Amnesty International weet, is de praktijk van detentie in de transitzone van de luchthaven van Zaventem niet stopgezet. Deze praktijk wordt nochtans afgekeurd door het VN Comité voor de Rechten van de Mens en door meerdere niet-gouvernementele organisaties. De argumentatie dat het hier geen detentie, doch vrijlating betreft, kan niet worden volgehouden, daar de bewegingsvrijheid van betrokkenen aan banden wordt gelegd. Bovendien is er geen juridische bijstand voorhanden en zijn er in de transitzone onvoldoende voorzieningen voor opvang, zodat de betrokkenen afhankelijk zijn van de liefdadigheid van reizigers. Amnesty International is van oordeel dat dergelijke praktijk een wrede, onmenselijke en vernederende behandeling inhoudt en eist dat ze onmiddellijk wordt afgeschaft.

Gedwongen verwijdering

5.7. De Commissie Belast met de Evaluatie van de Instructies inzake Gedwongen Verwijdering dient opnieuw te worden aangesteld en gemandateerd om de implementatie van haar aanbevelingen op te volgen. Zij dient eveneens rekening te houden met de aanbevelingen van niet-gouvernementele organisaties, waaronder Amnesty International.

Er moet dringend werk worden gemaakt van de verwezenlijking van de aanbevelingen vervat in het rapport van de Commissie Vermeersch II, getiteld 'bouwstenen voor een humaan en veilig verwijderingsbeleid'. Daarnaast dient ook rekening te worden gehouden met de aanbevelingen die niet-gouvernementele organisaties, waaronder Amnesty International, maakten en die al dan niet werden opgenomen in het rapport. Hiertoe moet de commissie opnieuw worden aangesteld en gemandateerd om de evaluatie uit te voeren.

In dit verband wil Amnesty International een aantal van haar aanbevelingen in herinnering brengen. Deze betreffen de nood aan controle en toezicht op gedwongen verwijdering. Een onafhankelijke inspectiedienst moet worden opgericht die onaangekondigde bezoeken brengt aan alle plaatsen waar personen van hun vrijheid worden beroofd voor hun gedwongen verwijdering. En vreemdelingen moeten de reële mogelijkheid hebben om klacht in te dienen tegen eventuele daden van geweld door de escorterende politie bij een toegankelijk, effectief en onafhankelijk orgaan.

Ook dient een systeem van dataverzameling over gedwongen verwijdering te worden voorzien, rekening houdend met het feit dat het aantal gevallen van gedwongen verwijdering gedurende de laatste jaren is toegenomen. Statistieken moeten worden opgesteld over het aantal gevallen van gedwongen verwijdering, het land van bestemming, evenals over schendingen over mensenrechten na gedwongen verwijdering, d.w.z. vanaf het ogenblik van aankomst in het land waarheen betrokkene verwijderd werd..

Rechten van migranten

5.8. De wetgever en regering moeten alle noodzakelijke maatregelen nemen opdat de rechten van alle migranten op haar grondgebied gerespecteerd worden.

De Belgische overheid heeft het recht om immigratie en het verblijf van vreemdelingen op haar grondgebied te controleren. Zij moet daarbij echter de mensenrechten van migranten respecteren. Amnesty International wijst erop dat alle migranten rechten hebben, ongeacht hun verblijfsstatuut. Vooral vreemdelingen die niet beschikken over verblijfsdocumenten zijn het slachtoffer van mensenrechtenschendingen, precies omdat zij niet genieten van de rechten voortvloeiend uit een verblijfstitel. Ze riskeren te worden uitgebuit en te worden onderworpen aan schendingen van hun rechten door werkgevers en door de overheid. Ze lopen het risico te worden onderworpen aan willekeurige detentie, mensonwaardige omstandigheden van detentie, of aan schendingen van hun economische, sociale en culturele rechten, waaronder de rechten op huisvesting, tewerkstelling, gezondheid en onderwijs.

5.9. Een transparante regeling van regularisatie, met inachtneming van bovenvermelde criteria, moet hierboven worden uitgewerkt.

Een transparante regeling van regularisatie kan ervoor zorgen dat de rechten en de waardigheid van vreemdelingen beschermd worden. Regularisatie dringt zich onder andere op wanneer:

- De overheid in gebreke is gebleven om binnen een redelijke termijn een definitieve beslissing te nemen over de gegrondheid van een asielaanvraag of een aanvraag tot regularisatie;
- Het onmogelijk is om terug te keren naar het land van herkomst, bijvoorbeeld omdat dit land hen de toegang tot het grondgebied weigert;
- De overheid na verloop van een redelijke termijn in gebreke is gebleven om de uitwijzing uit te voeren.

5.10. België maakt werk van de ratificatie van de VN Conventie ter Bescherming van de Rechten van Alle Arbeidsmigranten en hun Gezinsleden (cfr 1.2).

5.11. Ten slotte herinnert Amnesty International de Belgische overheid aan het belang van het ontwikkelen van kanalen van legale migratie, in het kader van dialoog over migratie en ontwikkeling.

Europese Unie

Een toenemend aantal kwesties van asiel- en migratiebeleid worden geregeld op het niveau van de Europese Unie. België dient binnen de Europese Unie het voortouw te nemen, zowel wat betreft besluitvorming als implementatie in het nationale rechtssysteem.

5.12. De Belgische regering moet het initiatief nemen opdat, na publicatie van de evaluatie van de Dublinverordening, de bepaling van deze verordeningen worden herzien, met inachtneming van de aanbevelingen geformuleerd door niet-gouvernementele organisaties, waaronder Amnesty International.

In de Dublinverordening wordt bepaald welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielaanvraag. Uit de praktijk is gebleken dat de toepassing van deze regelgeving leidt tot mensenrechtenschendingen, mede omdat ze gebaseerd is op de fictieve idee dat EU-lidstaten allen eenzelfde niveau van bescherming en opvang bieden aan asielzoekers. Een herziening van de Dublinverordening dringt zich op. Deze mag niet enkel gebaseerd zijn op het rapport van de Europese Commissie over de evaluatie van de verordening (dit rapport wordt kortelings gepubliceerd), maar moet ook rekening houden met de evaluatierapporten gepubliceerd door UNHCR en het *European Council on Refugees and Exiles* (ECRE). België moet het voortouw nemen bij de evaluatie en herziening van de Dublinverordening. De volgende wijzigingen moeten worden aangebracht:

- Alle asielzoekers die op basis van de Dublinverordening worden overgebracht naar een andere lidstaat, moeten daar toegang hebben tot een eerlijke en volwaardige asielprocedure;
- Het systeem van familiehereniging moet worden verbeterd;
- Alleenstaande minderjarige asielzoekers mogen slechts worden overgebracht naar een andere lidstaat indien dit in het belang van het kind is en gericht op familiehereniging;
- Alle asielzoekers voor wie de toepassing van de Dublinverordening wordt onderzocht, hebben recht op volwaardige opvang en mogen slechts worden opgesloten als er geen andere mogelijkheid bestaat.

5.13. De Belgische overheid moet zich vrijwillig engageren tot de hervestiging ('resettlement') van kwetsbare vluchtelingen in nauwe samenwerking met de VN Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen (UNHCR). Daarenboven moet ze een actieve rol spelen in het debat op Europees niveau over de ontwikkeling van een hervestigingsregeling voor het gehele grondgebied van de Europese Unie. Hierbij geldt uiteraard het voorbehoud dat hervestiging de EU-lidstaten niet ontslaat van hun verplichting om bescherming te bieden aan vluchtelingen die op eigen kracht het land binnenkomen.

De Europese Unie legt zich gedurende de laatste jaren toe op de ontwikkeling van regionale beschermingsprogramma's voor vluchtelingen. De hervestiging van vluchtelingen uit landen in de regio's van herkomst in EU-lidstaten maakt een integraal deel uit van deze programma's. Hervestiging betekent het selecteren en overbrengen van vluchtelingen uit een staat waarin zij bescherming hebben gezocht naar een derde staat waarin hen waarborgen inzake bescherming worden geboden, met inbegrip van verblijf, en uitzicht op integratie en autonomie. Hervestiging kan worden gebruikt in situaties waarin vluchtelingen niet kunnen terugkeren naar hun land van herkomst en ook niet kunnen worden geïntegreerd in het land waar zij eerst zijn opgevangen. Het biedt een duurzame oplossing voor dergelijke situaties.

5.14. De Belgische overheid moet zich inzetten voor grotere praktische samenwerking tussen EU lidstaten om de kwaliteit van de besluitvorming inzake asielaanvragen te verbeteren

De Belgische overheid moet zich inzetten voor grotere samenwerking tussen EU- lidstaten om de kwaliteit van de besluitvorming inzake asielaanvragen te verbeteren. Dergelijke samenwerking omvat onder meer de oprichting van een 'EU Asylum Support Office', zoals voorgesteld door de Europese Commissie in haar communicatie over praktische samenwerking. Deze instelling moet instaan voor de ontwikkeling van een kwalitatief hoogstaande opleiding voor de opleiding van het personeel bij de asielinstanties, voor de verzameling en verwerking van relevante informatie over landen van oorsprong, en voor een bijstand aan lidstaten die op een gegeven moment een grote stroom van asielaanvragen moeten verwerken.

5.15. De Belgische overheid verdedigt de aanbevelingen van Amnesty International bij de beraadslagingen in het kader van de Europese Unie over gedwongen terugkeer.

De Europese Unie legt zich momenteel toe op ontwikkeling van regelgeving over gedwongen terugkeer. Amnesty International spoort de Belgische overheid ertoe aan om bij de beraadslagingen op EU-niveau haar aanbevelingen ter harte te nemen. Met name moet de regeling voorzien in het recht op beroep bij een rechter tegen een beslissing inzake detentie of gedwongen verwijdering, het recht op opvang en verblijf voor personen die niet over verblijfsdocumenten beschikken, maar niet kunnen worden verwijderd, beperkte detentie (enkel als laatste maatregel, met het oog op gedwongen verwijdering en voor de kortst mogelijke tijd) en ten slotte de nadruk leggen op de voorrang van vrijwillige terugkeer boven gedwongen terugkeer.

6. Partnergeweld

6.1. Amnesty International vraagt aan de regering en het parlement om, bijgestaan door de mening van specialisten, private en publieke actoren, een ontwerp van kaderwet tegen partnergeweld in te dienen die alle aspecten van de strijd tegen partnergeweld omvat en die alle organisaties en instellingen betreft die erin kunnen tussenkomen.

In België bestaat er een heel arsenaal aan wetten en bepalingen inzake geweld tegen vrouwen. In de Belgische wetgeving wordt tegenwoordig rekening gehouden met drie soorten partnergeweld: seksueel geweld, fysiek geweld, psychologisch geweld. In België kan de rechter, in geval van ernstige problemen (of een heel slechte verstandhouding) in het koppel, op vraag van de mishandelde partner een geheel van dringende en voorlopige maatregelen bevelen inzake de persoon, de kinderen en de goederen. De wetgeving inzake geweld tegen vrouwen is versnipperd. Sommige wetteksten komen uit het strafrecht, andere uit het burgerlijk recht en sommige uit de volksgezondheid. Het zou nuttig zijn om alle wetgeving te groeperen in een kaderwet, en aan te vullen met nieuwe bepalingen.

Deze kaderwet moet toelaten om alle uitdagingen in verband met partnergeweld te behandelen. Een kaderwet zal de bewustwording van de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen bevorderen, en leiden tot een verbetering van het systeem; ze zal aan vrouwen de kans geven om hun problemen te begrijpen en er tegen te vechten; ze zal ervoor zorgen dat vrouwen zich sneller kunnen bevrijden uit situaties van partnergeweld; ze zal erop wijzen dat een partner slaan of verkrachten een strafbaar feit is. De strafrechtelijke, burgerrechtelijke en sociale aspecten zullen gebundeld worden en leiden tot een doeltreffende, snelle en adequate interventie. De kaderwet vereist een reële politieke wil om te vechten tegen partnergeweld, en de vrijmaking van menselijke en financiële middelen om een goede toepassing mogelijk te maken.

6.2. In het kader van het **Nationaal Actieplan tegen Partnergeweld** dient werk gemaakt te worden van een nationale sensibiliseringscampagne, voldoende opvang voor slachtoffers en daders, een gratis nationale hulplijn en een aparte doelgroepenbenadering voor allochtone gezinnen.

We vinden het van prioritair belang dat de federale en regionale overheden een grootschalige campagne voeren die partnergeweld uit de privé-sfeer haalt. Deze campagne moet ervoor zorgen dat het onderwerp niet langer een taboe is, en dat de strijd tegen deze plaag beschouwd wordt als een initiatief voor de volksgezondheid en van algemeen belang. Deze campagne moet aan vrouwen de informatie en de instrumenten aanbieden die onmisbaar zijn om uit de negatieve spiraal van partnergeweld te ontsnappen, en aan de daders moet ze de mogelijkheid bieden om een einde te maken aan hun gewelddadig gedrag. Om doeltreffend te zijn, moet deze campagne niet enkel toegankelijk zijn voor alle lagen van de bevolking in de verschillende regio's van het land, ze moet bovendien regelmatig geëvalueerd worden, en er moet een dienst voorzien

worden die kan antwoorden op de vragen van de betrokken personen. Dankzij het Nationaal Actieplan hebben de verschillende regeringen uiteenlopende initiatieven genomen inzake de strijd tegen partnergeweld: sensibilisering, preventie, opvang en bescherming, vorming, repressie en evaluatie. Vandaag de dag kunnen we ons verheugen op het feit dat bepaalde doelstellingen in de praktijk gebracht worden, zoals de vorming van politiemensen of de verspreiding van de omzendbrief van het college van procureurs generaal die de grondslag legt van een strafrechterlijk beleid en die een samenwerking voorziet tussen procureurs generaal, politie en organisaties uit het werkveld. Toch is er nog veel werk aan de winkel. Zo stelt Amnesty International de dringende oprichting voor van een gratis nationale hulplijn, 24 uur op 24, 7 dagen op 7 beschikbaar, die slachtoffers kan doorverwijzen naar gespecialiseerde centra waar ze terecht kunnen voor hulp en opvang. Dit vereist dat er voldoende menselijke en financiële middelen vrijgemaakt worden voor vluchthuizen en andere opvangcentra opdat ze hun functie naar behoren kunnen uitoefenen. Volgens Amnesty International moet het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen een centrale rol spelen in de uitvoering van het Nationaal Actieplan tegen Partnergeweld, in samenwerking met organisaties uit het werkveld. De evaluatie moet minstens jaarlijks plaatsvinden, en moet openbaar gemaakt worden. Ook vraagt Amnesty dat de overheid in het nationaal actieplan een aparte doelgroepenbenadering voor allochtone gezinnen ontwikkelt.

6.3. België werkt in het kader van de Raad van Europa aan een **Europese Conventie tegen Partnergeweld**.

Amnesty International steunt het initiatief van de Belgische delegatie op de Conferentie van ministers van Justitie van de Raad van Europa in Erevan in oktober 2006, om te werken aan een Europese Conventie tegen Partnergeweld. Deze Conventie moet elke vorm van geweld strafbaar maken, en zowel burgerrechterlijke als strafrechterlijke als administratieve sancties voorzien. Deze conventie moet afgewerkt worden tegen het einde van 2008, zodat ze ten laatste op het einde van 2010 van kracht kan worden.

7. Mensenrechtenactivisten

Onder mensenrechtenactivisten vallen individuen, groepen en organen van de samenleving die de rechten van derden verdedigen en beschermen, zoals die zijn opgenomen in de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens en beschermd worden door diverse internationale instellingen. Deze personen lopen net omwille van dit engagement het risico om slachtoffer te worden van vergeldingen.

7.1. België zet zich bilateraal en binnen de EU, OVSE, Raad van Europa en VN in voor de versterking en creatie van mechanismen voor de bescherming van mensenrechtenactivisten.

Binnen het kader van de nieuwe Raad voor Mensenrechten van de Verenigde Naties, is het essentieel voor de mensenrechtenactivisten dat België de vernieuwing van het mandaat van de Speciale Vertegenwoordiger van de Secretaris Generaal ondersteunt, zodat onafhankelijkheid en onpartijdigheid worden gewaarborgd. De Raad van Europa, onder leiding van de Commissaris voor Mensenrechten en daarin gesteund door de Parlementaire Assemblee, zetten zich ook in voor de bescherming en de ondersteuning van mensenrechtenactivisten. Naar aanleiding van een colloquium in november 2006 zijn werkzaamheden in de schoot van de Raad van Europa aangevat om een mechanisme te creëren ter bescherming van mensenrechtenactivisten. Als lid van de EU moet België een actieve rol spelen in de toepassing van de standpunten over de bescherming van mensenrechtenactivisten. Als lid van de Raad van Europa en de OVSE, moet België een dynamische rol spelen voor de creatie van een beschermingsmechanisme voor mensenrechtenactivisten in Europa bij de definitie van het mandaat met aandacht voor mensenrechtenactivisten in het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten van de OVSE.

De Europese Richtlijnen inzake mensenrechtenactivisten.

De Europese Richtlijnen zijn aangenomen met de bedoeling om de Missies van de EU (ambassades en consulaten van de EU-lidstaten en Delegaties van de Commissie) te helpen om hun relaties ten aanzien van mensenrechtenactivisten te definiëren. De Richtlijnen vragen aan de lidstaten om op verschillende manieren concrete steun te voorzien voor activisten:

- De Ambassades, Consulaten en Delegaties moeten, in samenwerking met de mensenrechtenactivisten zelf, een pro-actief beleid ontwikkelen, dat, naargelang de lokale omstandigheden, een versterkte samenwerking, een regelmatige informatie-uitwisseling, indien nodig publieke steun, observatie van het proces en/of een bezoek aan de plaats van de detentie inhoudt.
- In hun buitenlandse politiek in het algemeen, en in hun ontwikkelingspolitiek in het bijzonder, moeten de lidstaten en de Europese Commissie zich ervan verzekeren dat hun programma's inzake mensenrechten en democratisering een reële steun voorzien voor mensenrechtenactivisten, bijvoorbeeld door middel van de versterking van de het middenveld en sensibiliseringscampagnes, steun aan de uitbouw en de effectiviteit van nationale mechanismen ter bescherming van de mensenrechten, steun aan de uitbouw van nationale netwerken van

mensenrechtenactivisten, de garantie dat activisten in derde landen toegang hebben tot buitenlandse fondsen, promotie van de Verklaring van 1998 in programma's van mensenrechteneducatie, ...

De aanbevelingen bij de evaluatie van het Oostenrijks EU-voorzitterschap betreffen verschillende actoren: NGO's, EU-missies, het Secretariaat van de Europese Raad, de Bijzondere Afgevaardigde inzake Mensenrechten op het gebied van Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid, de werkgroep mensenrechten van de Raad van de EU, de hoofdsteden en de ambassades van de lidstaten van de EU

Belangrijkste aanbevelingen:

- Er moeten meer inspanningen geleverd worden inzake sensibilisering en vorming over de EU-richtlijnen naar de EU-actoren toe.
- De publiciteit naar buiten toe moet verbeterd worden.
- Mensenrechtenactivisten moeten in het veld steun en bescherming krijgen (samenwerking en informatie-uitwisseling versterken, zichtbare steun aan activisten,...).
- De EU moet concrete daden stellen ten voordele van mensenrechtenactivisten (het verkrijgen van visa vereenvoudigen, verklaringen, resoluties, enz.).
- Respect voor mensenrechtenactivisten promoten op multilaterale bijeenkomsten.

8. Gevangeniswezen

De voorbije legislatuur zijn er heel wat wetgevende initiatieven genomen op het vlak van het gevangeniswezen. Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten¹ zijn verheugd over de toenemende aandacht voor deze problematiek. Beide organisaties hopen op blijvende aandacht en investeringen in de Belgische gevangenis.

Uitvoering van de wetten op de interne en externe rechtspositie van gedetineerden.

8.1. Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten vragen een zo snel mogelijke uitvoering van de Basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden. De wettelijke regeling van de rechten van gedetineerden is een goede zaak, maar de wet mag geen dode letter blijven.

8.2. Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten vragen bijzondere aandacht voor het klachtrecht voor gedetineerden.

8.3. Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten pleiten ervoor dat de nodige middelen worden vrijgemaakt opdat de strafuitvoeringsrechtbanken op een efficiënte wijze hun taak kunnen uitvoeren.

Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten zien verschillende positieve elementen in de Basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden. De rechten van gedetineerden krijgen hiermee eindelijk een wettelijke basis. De Basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden is een reflectie van het principe dat de straf enkel bestaat in de vrijheidsberoving en dat bijkomend lijden of 'detentieschade' zo veel mogelijk moet vermeden worden. Hoewel de Basiswet begin 2005 werd goedgekeurd, ontbreken tot nu toe de nodige maatregelen voor uitvoering in de praktijk. De externe rechtspositie van gedetineerden kreeg eveneens een wettelijke regeling in de wet op de externe rechtspositie en de wet tot oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken. In haar jaarrapport van 2005 vermeldt de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen dat de afzonderlijke toezichtscommissies in hun werking geconfronteerd werden met heel wat moeilijkheden. Ze hebben bijna geen middelen ter beschikking om hun opdrachten uit te voeren zoals dit wordt verwacht door de actuele en toekomstige regelgeving. Dit nationaal orgaan stelt bovendien dat deze commissies de bevoorrechte gesprekspartners zijn van de gedetineerden m.b.t. problemen die zich binnen de inrichtingen voordoen en dat in 2005 in geen enkele inrichting een uitgewerkte procedure van klachtenrecht bij een onafhankelijke instantie bestond.

¹ Dit deel van het Memorandum kwam tot stand in overleg met de Liga voor Mensenrechten. Contactpersoon: Angela Van De Wiel, J. Van Stoppenberghestraat 2, 9000 Gent, tel.: 09/223.07.38 - email: info@mensenrechten.be - website: www.mensenrechten.be

Overbevolking in de gevangenissen

Uit onderzoek blijkt dat de 'bezettingsratio' (een coëfficiënt gebaseerd op de officiële capaciteit) nog steeds 110.6% bedraagt, wat duidt op een blijvende overbevolking in de Belgische gevangenissen. Deze overbevolking leidt tot onmenselijke levensomstandigheden en tot schendingen van de mensenrechten: de gevangenen hebben een gebrek aan privacy, de hygiënische voorzieningen zijn onvoldoende, er doet zich meer geweld tussen de gevangenen voor, psychische aandoeningen worden in de hand gewerkt, etc. Ook de Centrale Raad stelt dat in 2005 door de overbevolking niet alleen de leefbaarheid van de gedetineerden vaak onder de grens van het aanvaardbare lag, maar dat deze ook voor het personeel niet werkbaar was en leidde tot demotivering, stakingen en een hoog absentiecijfer. Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten willen eraan herinneren dat de detentie van geïnterneerden evenals het hoge percentage verdachten in voorlopige hechtenis de overbevolking mee veroorzaken.

8.4. Voorlopige hechtenis is een uitzonderingsmaatregel en dient als dusdanig toegepast te worden.

Uit vergelijkend onderzoek blijkt dat België één van de landen is in West Europa met het hoogste percentage (38%) gevangenen in voorhechtenis. De gemiddelde duur van de voorhechtenis bedroeg 90 dagen in 2005. Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten vragen de Belgische overheid om stappen te ondernemen teneinde het aantal gevangenen in voorhechtenis te doen dalen. De voorlopige hechtenis is in principe een uitzonderingsmaatregel, maar dit blijkt in de praktijk niet het geval. Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten vragen garanties om het uitzonderingskarakter van de voorlopige hechtenis ook in de praktijk te brengen. Enkel indien de hechtenis noodzakelijk is voor de openbare orde en er een vrees is voor nieuwe misdrijven, onttrekking aan het gerecht of vernietiging van bewijzen, is deze toelaatbaar.

8.5. Geïnterneerden moeten behandeld worden in plaats van bestraft. De Belgische overheid dient ervoor te zorgen dat geïnterneerden een aangepaste behandeling krijgen van daartoe opgeleid personeel in de reguliere zorginstellingen of in speciaal ingerichte instellingen.

In haar rapport van April 2006 wijst het Comité ter Preventie van Foltering van de Raad van Europa (CPT) de Belgische Staat er op dat *'internering een beschermingsmaatregel en geen straf is. Geïnterneerden zijn patiënten met een psychiatrische aandoening en hebben, zoals elke burger, recht op kwalitatieve gezondheidszorg. De opsluiting van geïnterneerden in penitentiaire etablissementen en zonder aangepaste gezondheidszorg is onaanvaardbaar'*. Tussen 1990 en 2005 was er een toename van het aantal geïnterneerden binnen de gevangenispopulatie met 62%. In 2005 was 9% van de totale populatie in de Belgische gevangenissen geïnterneerd. De Belgische Centrale Toezichtsraad stelt in haar jaarrapport dat het gebrek aan een aangepaste behandeling in bepaalde Belgische detentiecentra in 2005 niet beantwoordde aan de eisen van een menswaardige detentie. De Belgische overheid dient ervoor te zorgen dat geïnterneerden een aangepaste behandeling krijgen van daartoe opgeleid personeel in de reguliere zorginstellingen of in speciaal ingerichte instellingen.

8.6. Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten roepen de Belgische overheid om te investeren in infrastructuur en capaciteit zodat de basisrechten van de gedetineerden gewaarborgd worden.

De *European Prison Rules* bepalen dat gedetineerden in principe over een individuele cel moeten beschikken om de nacht door te brengen. Ook wordt in de *European Prison Rules* het recht van de gedetineerden op goede materiële voorzieningen in de gevangenissen erkend "*de accommodatie moet de menselijke waardigheid respecteren [...] de nodige aandacht moet gaan naar gezondheid en hygiëne, de oppervlakte van de cellen, de lichtinval, verwarming en ventilatie [...] De gevangenen hebben recht op vrije toegang tot hygiënische sanitaire faciliteiten waarin ook hun privacy gerespecteerd wordt, afzonderlijke bedden [...]*." In het CPT rapport van april 2006 wordt aan de Belgische Staat expliciet meegedeeld dat elke gevangene recht heeft op een bed en dat cellen van 9m² niet door meer dan twee gevangenen bewoond mogen worden.

8.7. Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten menen dat er dringend initiatieven nodig zijn om de rechten van gedetineerden tijdens personeelsstakingen te vrijwaren. Er kan gedacht worden aan een gegarandeerde minimumdienstverlening, zoals ook door het Comité ter Preventie van Foltering van de Raad van Europa (CPT) werd voorgesteld, naar analogie met andere instellingen zoals ziekenhuizen.

Tijdens stakingen van het gevangenispersoneel komen de rechten van gedetineerden in het gedrang. De politie neemt tijdens stakingen de dienst over. De veiligheid van de gedetineerden is tijdens stakingen niet gegarandeerd. Zo verwees het CPT in haar recente rapport op het overlijden van twee gedetineerden tijdens een personeelsstaking in de gevangenis van Andenne. Er waren te weinig politieagenten aanwezig en de aanwezige politieagenten waren te weinig geïnformeerd. Tijdens personeelsstakingen wordt het bezoek ingeperkt of afgeschaft; de contacten met advocaten worden bemoeilijkt; de activiteiten worden (deels) afgeschaft; de diensten van de Vlaamse gemeenschap (welzijn) krijgen geen toegang tot de gevangenis;...

8.8. Amnesty International en de Liga voor Mensenrechten vragen de overheid de nodige aandacht te besteden aan en middelen vrij te maken voor opleiding van het gevangenispersoneel.

In haar jaarrapport van 2005 schrijft de Belgische Centrale Toezichtsraad dat sommige commissies bepaalde incidenten toeschrijven aan het gebrek aan opleiding van het personeel dat hierdoor in sommige gevallen totaal verkeerd reageert. De *European Prison Rules* erkennen dat het penitentiair personeel een zeer belangrijke rol speelt en dat het onder meer door opleiding in staat wordt gesteld hogere standaarden aan te wenden in haar zorg voor de gedetineerden.

9. Bedrijfsleven

Bedrijven die in conflictgebieden werken of in landen met een kwalijke reputatie op het vlak van respect voor de mensenrechten, hebben het soms moeilijk hun ethische code strikt te respecteren. Als basis geldt dat de overheid ervoor moet zorgen dat de rechten van de mens gewaarborgd worden, maar in een aantal landen en zeker in conflictgebieden gebeurt dit niet. In dat geval moeten bedrijven hun verantwoordelijkheid opnemen en kunnen zij niet stellen dat het hun bevoegdheid niet is: de rechten van de mens staan steeds prioritair. Bedrijven zijn dikwijls beter georganiseerd dan de overheid en kunnen over meer middelen beschikken om vrede te bevorderen of om schendingen te vermijden.

9.1 Onze overheid moet zijn juridische verplichtingen gevat in richtlijnen en gedragscodes strikt naleven.

Onze overheid moet zijn juridische verplichtingen strikt naleven:

- Als juridische basis geldt dat de Belgische overheid bij de toekenning van overheidssubsidies (bijvoorbeeld door de Nationale Delcrederedienst), en opdrachten aan bedrijven niet alleen moet rekening houden met het beoogde doel in de enge zin, maar ook met de internationale mensenrechtenverplichtingen die België binden. Deze regel geldt ook voor beslissingen van de Belgische vertegenwoordigers in internationale instellingen, het promoten van richtlijnen en gedragscodes, en het aankoopbeleid van de overheid.
- De overheid moet pro-actief via zijn websites informeren hoe die worden gerespecteerd en geïmplementeerd. Dit vereist monitoring, communicatie met alle actoren en een transparanter beleid.

9.2. De overheid speelt een pro-actieve rol in het aanzetten en helpen van bedrijven om ethisch te ondernemen.

Onze overheid kan proactief een rol spelen om bedrijven ertoe aan te zetten ethisch te ondernemen:

- De overheid kan weigeren contracten af te sluiten met Belgische bedrijven die zich in het buitenland hebben schuldig gemaakt aan schendingen van de rechten van de mens of eraan medeplichtig zijn.
- Bedrijven die willen genieten van een overheidsaanbesteding zullen moeten aantonen dat ze zich in het verleden niet schuldig hebben gemaakt aan illegale transporten, schendingen van mensenrechten of onaanvaardbare praktijken in conflictgebieden. Dit is zeker het geval voor contracten voor ontwikkelingssamenwerking.
- België moet het principe verdedigen dat niet alleen onze bedrijven een verantwoordelijkheid hebben, maar dat dit ook geldt voor hun joint venture, filialen en leveranciers. Indien een bedrijf in het buitenland de mensenrechten schendt en het werkt in opdracht van een Belgisch bedrijf, dan is ook het Belgische bedrijf verantwoordelijk.

- België zal de Verenigde Naties steunen om de "UN Human Rights Norms for Business" te laten goedkeuren. Deze bindende normen werden door de subcommissie mensenrechten goedgekeurd in 2003 maar nog niet door de Mensenrechtenraad.
- België zal er blijven op toezien dat het Kimberley Process (controle op de herkomst van diamant/conflictdiamant) gerespecteerd wordt. De certificatie van de oorsprong van diamant is een stap vooruit maar het is zeker geen waterdicht systeem.
- België kan een meer prominente rol spelen op het internationale forum wanneer "ethisch ondernemen" ter sprake komt. Vandaag zijn er teveel vrijblijvende verbintenissen van bedrijven, die genegeerd worden bij het minste probleem. We moeten naar afdwingbare engagements van bedrijven inzake ethisch ondernemen. Er werd trouwens aangetoond dat bedrijven die ethisch ondernemen het beter doen dan anderen.

9.3. België legt zich toe op de naleving van de aanbevelingen uit het rapport betreffende de *Corporate Social Responsibility (CSR)* vanwege het Europees Parlement.

Op 13 maart 2007 keurde het Europees Parlement het rapport betreffende de Corporate Social Responsibility (CSR) goed dat werd voorgesteld door Rapporteur Mr. Richard HOWWIT. Dit rapport is een antwoord op de laatste Mededeling van de Commissie betreffende CSR (COM 0249 van maart 2006). Het rapport geeft een stem aan de vele bezorgde burgers die de eventuele negatieve impact van bedrijven willen verminderd zien en bedrijven aanmoedigen die zich pro-actief inspinnen. Het verzekeren van gelijke concurrentievoorwaarden (level playing field) blijft cruciaal. Bedrijven die zich verantwoordelijk en pro-actief opstellen op het vlak van mensenrechten, sociale zaken en milieuaangelegenheden mogen daarvoor niet concurrentieel benadeeld worden.

Amnesty International Vlaanderen vzw
 Kerkstraat 156
 2060 Antwerpen (België)
 Tel.: 03 271 16 16
 Fax: 03 235 78 12
<http://www.amnesty.be>
amnesty@aivl.be